

qu'il y avait eu, à proximité même de Dubrovnik, des foyers endémiques de peste, qui pouvaient toujours s'enflammer très facilement. Si l'on suit l'apparition des épidémies en Bosnie et Herzégovine, d'après les données conservées dans les Archives de Dubrovnik, on peut facilement constater qu'elles sont apparues aussitôt après la conquête de ces contrées par les Turcs. Les mesures prises par la République ragusaine étaient la quarantaine pour les étrangers, le nettoyage des marchandises, et la défense des contacts entre les habitants des contrées contaminées et la population de Dubrovnik. Mais, même par l'application rigoureuse des mesures citées, Dubrovnik n'a pas pu toujours éviter le ravage de ces épidémies. Le rôle des porteurs de germes a joué le plus souvent la population de Herceg-Novi, car cette ville a été liée, par communications directes, à Hercegovine, ainsi que, par les bateaux, aux ports turcs, parmi lesquels le plus grand rôle épidémiologique a joué le port de Bar, dans lequel l'apparition de la peste a été très fréquente, à cause des communications très vives de ce port avec le Levant.

A COMMENTARY ON NEWS FROM DUBROVNIK OF EPIDEMICS IN BOSNIA AND HERCEGOVINA

Djuro ORLIC

The Republic of Dubrovnik, in addition to data about the political situation on the Turkish territory, also collected data about the epidemics in that region. This is quite well understood if one remembers the catastrophes which Dubrovnik suffered from these epidemics. The knowledge of the epidemiological situation in their neighbourhood was important for two reasons. The first reason was the defence of the Republic itself from the infliction of various epidemics, and the second reason was economic in nature. The great disorders and the mortality among the members of the trading colonies in the surroundings of Dubrovnik were often fatal for the commercial activity of Dubrovnik. This was also influenced by the existence of endemic foci of plague in the nearest vicinity of Dubrovnik which were likely to be activated at any moment. If the incidence of epidemics in Bosnia and Hercegovina are followed by means of data found in the archives of Dubrovnik, it is easy to notice that the epidemics spread soon after the occupation of those parts by the Turks. Measures taken by the Republic of Dubrovnik consisted of isolating strangers, disinfecting goods and forbidding all mixing of inhabitants from the infected areas with those from Dubrovnik. But in spite of such a situation Dubrovnik was not able to preserve itself from occasional outbreaks of epidemics. The role of transmitters was most often played by the inhabitants of Herceg-Novi which was directly connected with Hercegovina, as well as by the ships coming from the Turkish ports. The important part in epidemics was played by the Turks from Bar where, owing to a lively traffic with Levant, the incidence of plague was very high.

JEDAN DOSAD NEPOZNATI IZVOR O MEDICINSKO-FARMACEUTSKOJ PROŠLOSTI SPLITA

Vinko VELNIC

U medicinskoj bibliografiji Split ne zauzima ni izdaleka ono mjesto koje ima u ostaloj kulturnoj historiji. U Bazalinoj medicinskoj bibliografiji zastupljena je njegova medicinsko-farmaceutska prošlost samo jednim radom¹. I u poslijeratnom periodu kad se kod nas pobudilo veće interesovanje za proučavanje tog područja i izašlo mnogo radova koji su rasvijetlili mnoge tamne stranice medicinske i farmaceutske prošlosti naših naroda, dela iz specifično medicinsko-farmaceutskog područja Splita ima malo. Poznat mi je samo jedan rad koji je sadržajem sličan prvom, ali poslije nešto većeg vremenskog razdoblja². Iz tih radova, kao i iz nekih drugih u kojima je bila uzgred dodirnuti i medicinsko-farmaceutska prošlost Splita³, jasno proizlazi da je Split i u tom pogledu išao ukorak s ostalim našim gradovima i da je i on već u zametku svoje autonomne komune imao uvedenu medicinsku i farmaceutsku službu sa svojim »medicus physicus« i »medicus cyroicus«, kao i »speciarius«, i da su njegovi statuti bili predviđeni uređenom zdravstvenom legislativom koja je u svemu odraz stanja medicine i farmacije tadanjeg kulturnog svijeta. Poslije tih prvih podataka arhivski dokumenti ništa više ne govore o daljem njihovom razvoju. Split nema redosljed svojih liječnika i apotekara kao Dubrovnik⁴. Nisu nam poznati ni inventari njegovih apoteka kao što je to slučaj sa dubrovačkim⁵. Oskudna je i njegova medicinska literatura, da i ne govorimo o rukopisnoj, koja se sačuvala u bibliotekama kao ostavština njegovih liječnika ili apotekara. Dok u dobrovačkim bibliotekama, biblioteci Male braće, dominikanaca i Naučnoj biblioteci ima na stotine takvih knjiga, vidnih dokumenata naučne visine njegovih liječnika i apotekara, kao i rada u apotekama, jer za neke od tih knjiga pozitivno znamo da su bile priručnici apoteke⁶, u Splitu ih gotovo nema. U Gradskoj biblioteci samo su 4 medicinske knjige štampane prije 1750, a farmaceutska nijedna⁷. Pošto nemamo dovoljno tih historijskih dokumenata, do razvoja medicine i farmacije u Splitu, kao i rada njegovih liječnika i apotekara, dolazimo više na temelju analogijskog zaključivanja — kako je tamo moglo biti, ali nemamo i stvarnih dokaza da je zaista tako.

Postoji, međutim, u Splitu jedan značajni dokumenat medicinske i farmaceutske prošlosti koji je vjerni odraz stvarnog stanja medicine i farmacije u Splitu. To je zbirka recepata franjevačkog samostana na Poljudu u Splitu, u kojoj ima oko 4.000 recepata, i to iz perioda čitavog vijeka, od 1620—1725.

Ti recepti nisu originalni autografi liječničkih recepata i zbirka po svom spoljašnjem izgledu nema karakter folijanata kakav bi morala imati. Ona se sastoji od polisa sa ispisanim receptima, koje su pisali apotekari, a plod su administracije apoteka kojom se služio samostan na Poljudu.

U duhu je pravila franjevačkog reda da se što više isključi uporaba novca, nadasve individualna. Tog su se pravila držali franjevci poljudskog samostana i pri uzimanju lijekova. Ljekovi za bolesnu braću, bez obzira na to kome su bili potrebni ili ko ih je uzimao, nisu se odmah plaćali, već periodički. Apoteka je, stoga, upisivala u samostanku polisu sve što je davala samostanu na kredit, s tačnom naznakom dana kad je lijek uzet, zatim za koga je lijek, šta je uzeto, kao i njegovu cijenu. Kad je bila polisa isplaćena, predstavnik apoteke potvrdio bi na njoj isplatu i predao je samostanu. Iznos za lijekove samostan je unosio u knjige svoje administracije, a polise čuvao kao biljege. Kako su ove samostanske knjige još sačuvane, sve ove izdatke za lijekove s polisa možemo u njima pronaći. Ispravnost tačnog prepisa recepata kao i taksacije potvrdio bi prije isplate i sam liječnik koji je te lijekove propisivao. Neke su polise, štaviše, i sami liječnici taksirali. Na taj način te polise otkrivaju ne samo zdravstveno stanje u Splitu već i imena liječnika i apotekara, a recepti s tih polisa dobivaju sve elemente propisanog i ekspedirano recepta.

Ukupno ima 40 polisa. Razlikuju se među sobom po formi, veličini, kao i po broju unetih podataka. Ima ih od 1 folije, ali i od 6, kao i svih kombinacija od 1 do 6. Folije su uglavnom veličine 7×9 cm ili 7×18 cm. Ima folija sa 6—10 raznih podataka, ali i sa 421. Zahvataju period od 1620—1725, ali polise od 1640—1670. godine nedostaju.

Pošto obuhvataju period duži od 100 godina, jasno je, stoga, da su polise pisali razni ljudi. Ima među njima uzoraka kaligrafije, ali i rustike, dokaza ne velike pismenosti. Samostan se prvenstveno služio jednom apotekom, ali ne isključivo jer ima nekoliko polisa i iz drugih apoteka. Sačuvana je i jedna polisa iz trogirске apoteke. Najveću prednost imala je apoteka obitelji Ugolini. Njome se samostan služio čitavo vrijeme koje obuhvaćaju polise, tako da se iz njih lijepo može pratiti kako je apoteka prelazila od oca na sina. Prvo se susrećemo s Jerkom. Njega naslijeđuje Franjo, zatim opet Jerko i, konačno, Silvestar. Uz ovu i već pomenutu trogirsku apoteku, apoteku speciera Bernarda Pentavina, nalazimo još dvije apoteke: apoteka speciera Kaselija (Casselli) i obitelji čije se ime ne može pročitati.

Izuzev sastava preskripcija koji je pisan latinskom naučnom terminologijom — iako ne isključivo, jer se u njemu nađe i po koji talijanski termin — jezik polisa je talijanski. Što se tiče stanja očuvanosti, one nose na sebi pečat vremena: požutjele su, po koja je malo zamrljana, po nekoj nedostaje neki deo, ali uglavnom su u dobrom stanju. Podijeljene su u dva svežnja, 1600—1700. i 1700—1720. godine, a čuvaju se u zajedničkom fasciklu u samostanskom arhivu.

Među unetim podacima nalazi se i materijal koji je služio i u tehničke svrhe — na primjer onaj od koga je naš veliki sitnoslikar Razmflović pravio

boje za svoje glasovite minijature koralna poljudskog samostana. Ali recepti su gotovo isključivo zdravstvenog karaktera, i upravo takvih ima 3.388. Na svakom je najprije obilježen datum, pa ime bolesnika, zatim slijedi sastav lijeka. Na kraju je naznačena forma ljekovitog pripravka i signatura. U tekstu je više puta opisan i detaljni način izrade lijeka. Njegov sastav pisan je redovito s naznakom svih ingredijenata, kao i s tačnom njihovom količinom. Kad se isti lijek neposredno ponavlja, stavlja se jedino oznaka: »ut supra« — upućuje se na prethodni. Recepti su pisani skraćenom naučnom terminologijom. Ukoliko je materia medica tih recepata, kao i forme ljekovitih pripravaka nama danas neuobičajena, čitanje tih recepata zadaje dosta muke, naročito kad je s tim skraćenicama združena još i slaba, nečitka kaligrafija. Uz sam lijek naznačena je i njegova cijena, ali samo konačna, bez diferencijacije pojedinih ingredijenata i labora, što je za nas veliki nedostatak, jer bi to za nas, u pomanjkanju »taxa medicamentorum«, bilo od velike važnosti. Iz knjiga samostanske administracije može se lako utvrditi koliki je bio broj članova u samostanu u određenom vremenu, te nam te cijene za izdate lijekove pružaju i dragocijene sociološke elemente za utvrđivanje koliko se u jednom razdoblju trošilo u zdravstvene svrhe. Bolesti nisu na receptima naznačene, ali se one mogu lako konstatirati iz samog lijeka, koliko iz njegovog imena — jer su mnogi stari lijekovi nosili naziv bolesti za koju su se upotrebljavali, na primjer, Elect. digestivum, sir. rificativus, speties et aquae cordiales vel pectorales etc. — toliko i iz samog sastava lijeka.

Lijep je broj 3.388 recepata. Jasno je da su se neki od njih i ponavljali, ali i to ponavljanje nije bez značaja, jer je i ono kao indikator kretanja ili učestalosti bolesti sa mediko-historijskog aspekta od velike važnosti. Ovako li broj recepata, i pored njihovog ponavljanja, dovoljan je izvor koji može da nam da jasnu i potpuno zaokruženu sliku stanja farmacije i farmakoterapije u vremenu koje ti recepti zahvaćaju.

Dati potpuni pregled tog stanja nije svrha ovog kratkog prikaza. Ali, ma koliko bio kratak, on ne bi bio potpun kad ne bismo bar sumarno ukazali na to farmaceutsko i farmakoterapeutsko bogatstvo. Može se slobodno reći i da je u tim receptima zahvaćena sva materija medika tadanjeg vremena, biljnog, životinjskog, mineralnog i kemijskog porijekla, kao i svi oblici farmaceutskih i terapijskih pripravaka tadanje farmacije i medicine. Iako je u to vrijeme kemija već znatno zakoračila u farmaciju i u mnogo čemu je preobrazila, biljni je svijet još na prvom mjestu kao izvor lijekova. Od oko 500 osnovnih ljekovitih supstancija koje ulaze u sastav lijekova naše zbirke, 4 dijela su još biljnog porijekla. Droge animalnog porijekla, iako su još u priličnom broju zastupljene — oko 40 — ipak su u znatnom opadanju, jer recepti s njihovim sastojcima, u poredbi sa biljnim i mineralnokemijskim, dosta su rijetki. Ukupni broj mineralija i čistih kemikalija nije veliki — oko 70, ali recepti s kemijskim sastojcima, bilo čistim ili još više u kombinaciji sa biljnim, veoma su česti. Može se reći da prevladavaju. Iako je materija medika čisto kemijskog još u znatnom nerazmjeru s materijom biljnog porijekla, ipak je ova zbirka recepata u punom smislu riječi ijatrokemijskog karaktera i ilustrativan je primjer kako je ijatrokemija ne samo prevladavala farmacijom već je i preobrazila.

Uvođenje nove materije medike kemijskog porijekla u terapiju velika je zasluga ijatrokemije, ali ne i jedina. Prvotna tendencija i zahvat ijatrokemije u terapiji i farmaciji odrazio se više u samom preobražaju dotad postojeće materije medike, u davanju novih oblika već postojećoj materiji biljnog porijekla, izvlačenjem njenih »arcana« kemijskim operacijama, u prvom redu destilacijom, sagorijevanjem i ekstrakcijom, alkoholnom i vodenom, kao i djelovanjem kiselinama na te ekstrakcije. Posljedica takve kemijske prerađevine materije medike biljnog porijekla bila je bogaćenje farmacije novim farmaceutskim operacijama, a materije medike novim ljevakovitim pripravcima i supstancijama, kao što su: *Aquae aromatica*, *quintessentiae*, *essentiae*, *olea*, *destillata*, *magisteria*, *sal fixum* i *volatile*. U receptima naše zbirke prevladava materija medika ovakvog karaktera i recepti sa ovakvom materijom su najčešći. Uz sirupe, unguenta i conservae, stalne rekvizite materije medike ranijeg vremena, materija medika naše zbirke obogaćena je sa oko 100 aromatičnih voda, 70 ulja, 30 magisterija i isto toliko soli, što fiksnih što volatilnih.

Zbirka receptata zahvaća XVII i prvu četvrt XVIII vijeka. Recepti te zbirke, prema tome, prvenstveno su odraz farmacije i terapije tog vremena, ali oni bacaju jako svijetlo i na farmaciju i terapiju prethodnih vjekova. Iako je ijatrokemija u mnogo čemu preobrazila farmaciju i terapiju antike i srednjovjekovnih dogmatičara, naslijeđe antike bilo je još jako i ostalo je sastavni deo materije medike gotovo do najnovijeg vremena. Historijski tok farmacije, uza sva ideološka sukobljavanja, pa i otvorene proteste protiv antike koji su katkad provalili i burnom, emfatičnom erupcijom, nije bio revolucionaran, već kontinuiran: staro je, mađa uz teške trzaje, ustupalo mjesto novom, a novo se pobjedonosno ugrađivalo u staro. I recepti naše zbirke tipičan su odraz takvog toka farmacije. Uz još netaknute preskripcije Galena, Mesue, Nikole Prepozita i ostalih dogmatičara, predstavnika antičke farmacije, kao i ranog i kasnijeg srednjovjekovlja, nalaze se recepti Matio- lija, Kvercetana, Lucatelija (Lucatelli) i Paracelsusa, lidera novijeg duha u farmaciji.

U receptima naše zbirke sadržana su »nova et vetera«, i ona je zbog toga značajan dokumenat farmacije XVII i XVIII vijeka u Splitu, ali ujedno i vjerni odraz farmacije prethodnih vjekova i njenog razvojnog puta. Njome Split dobiva pouzdan izvor za upoznavanje svoje farmaceutske prošlosti kao i svijetli dokumenat njene vrijednosti.

LITERATURA

- ¹ Novak G., Liječnici, brijači i ljekarnici autonomnog Splita, Liječnički vjesnik, LIII, br. 4, Zagreb, 1931, str. 400—404. — ² Berić D., Liječnici, apotekari i brijači autonomnog Splita, Anali Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, VI—VII, Dubrovnik, 1957—1959. — ³ Feri R., Zdravstveni propisi dalmatinskih statuta iz srednjeg vijeka, Iz hrvatske medicinske prošlosti, Zagreb, 1954; Grmek M. D., Srednjovjekovni ugovori o liječenju s hrvatskog područja, Iz hrvatske medicinske prošlosti, Zagreb, 1954; Velnić V., Apotekarsko zakonodavstvo u statutima dalmatinskih gradova, Zbornik I Kongresa farmaceuta u Dubrovniku, Zagreb, 1952. — ⁴ Jeremić R., — Tadić J., Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika, Beograd, 1940. — ⁵ Kesterčanek Z., O inventarima dubrovačkih apoteka u XVI stoljeću, Iz hrvatske medicinske prošlosti, Zagreb, 1954. — ⁶ Velnić V., Prinos naše najstarije ljekarne našoj farmaciji, Farmaceutski glasnik, VI, br. 4—5, Zagreb, 1950. — ⁷ Katalog Gradske biblioteke u Splitu.

UNE SOURCE DU PASSÉ MÉDICO—PHARMACEUTIQUE DE SPLIT, RESTÉE INCONNUE JUSQU'À PRÉSENT

Vinko VELNIĆ

En comparaison avec quelques autres villes, et surtout avec Dubrovnik, les sources historiques pour la connaissance du passé médical et pharmaceutique à Split sont déficientes. Le répercussion de cette insuffisance est visible dans la bibliographie médico-historique. Excepté quelques travaux concernant l'état de la médecine et de la pharmacie pendant la période de la commune autonome, d'autres travaux n'existent pas.

Cependant au couvent franciscain de Poljud, à Split, on a trouvé un document important pour l'histoire de la médecine et de la pharmacie dans cette ville. C'est une collection d'environ 4000 ordonnances pour un laps de temps d'un siècle entier, de l'année 1620 jusqu'en 1725.

Le nombre total de polices conservées est de 40.

Dans le contenu des polices figure aussi quelque matériel pour l'emploi technique, mais le plus grand nombre en est de caractère sanitaire.

Par leurs contenus, ainsi que par les différentes sortes de préparations des remèdes, les ordonnances sont très variées. Aucune forme de préparations pharmaceutique n'a été omise. La »materia medica« d'origine végétale, animale, minérale et chimique, est aussi riche.

Malgré le fait, que la »materia medica« d'origine chimique pure est encore en grande disproportion avec celle d'origine végétale, la collection de ces ordonnances a, dans le plein sens du mot, un caractère »hyatrochimique« et sert d'exemple typique non seulement de la prédominance de l'»hyatrochimie« sur la pharmacie, mais aussi de la transformation de celle-ci, car la »materia medica« d'origine végétale est représentée dans les ordonnances de cette collection plus sous la forme de produits chimiques remaniés, qu'à l'état naturel.

A côté des prescriptions encore intactes de Galien, Mesua, Nikolas Préposite, et autres dogmatiques représentants de la pharmacie antique et moyenâgeuse, on trouve aussi les prescriptions de Mathioli, Quarcetane, Lucatello et Paracelse, pionniers de l'esprit nouveau dans la pharmacie. C'est pour cette raison que cette collection d'ordonnances est une expression fidèle de la pharmacie de son temps, du XVIIe et de la première moitié du XVIIIe siècle, mais elle est en même temps l'expression de la pharmacie des siècles précédents.

EINE BIS JETZT UNBEKANNTE QUELLE AUS DER MEDIZINISCH-PHARMAZEUTISCHEN VERGANGENHEIT DER STADT SPLIT

Vinko VELNIĆ

Im Vergleich mit manchen anderen Städten, besonders mit Dubrovnik, sind die historischen Quellen für die Erforschung der medizinisch-pharmazeutischen Vergangenheit der Stadt Split sehr dürftig. Ausser einigen Arbeiten, die auf die Medizin und Pharmazie in der Zeit der autonomen Komune etwas Licht werfen, bestehen keine andere.

In der franziskaner Kloster am Poljuda in Split wurde für die Geschichte der Medizin und Pharmazie in Split ein sehr bedeutendes Dokument entdeckt. Es handelt sich um eine Sammlung von cc 4000 Rezepten aus der Zeitspanne eines ganzen Jahrhunderts, von 1620 bis 1725. Die Rezepte sind zwar keine originale Orthographe der ärztlichen Rezepte und die Sammlung hat nicht den Charakter der Folianten die sie sonst haben müsste, sondern handelt es sich um eine Policensammlung mit eingetragenen Rezepten. Diese äussere Form der Sammlung ist die Folge ihrer Herkunft, weil sie nicht ein Werk der Ärzte sondern der Apotheker und die Frucht ihrer Administration, oder besser, der spezifischen Klosteradministration.

Die Gesamtzahl der aufbewahrten Policen ist 40.

In den Policen war manchmal Material für technische Zwecke eingetragen. Ihrer Zusammensetzung und der Form nach sind die Rezepte sehr verschieden. Es gibt keine Form die nicht vertreten ist. Reich ist auch die materia medica pflanzlicher, animalischer, mineraler und chemischer Herkunft.

Obwohl die materia medica rein chemischer Herkunft noch im erheblichen Unverhältnis mit der materia medica pflanzlicher Herkunft steht, ist die Sammlung dieser Rezepte im vollem Sinne iatrochemischen Charakters und stellt ein illustratives Beispiel dar, wie die Iatrochemie über die Pharmazie nicht nur die Oberhand gewonnen hat, sondern sie auch umgestaltet, weil die materia medica pflanzlicher Herkunft mehr in chemisch bearbeiteten als in natürlichen Zustände in den Rezepten dieser Sammlung vorkommt.

Auch die Sammlung der Rezepte des Klosters am Poljuda ist eine Sammlung des »nova et vetera«. Neben den Präskriptionen des Galenus, Mesua, Nikola Prepesit und anderen Dogmatikern, Vetretern der antiken Pharmazie, so wie der frühen und späteren Mittelalters finden sich die Präskriptionen von Mathioli, Kvercetana, Lucateli und Paracelsus, des Führers des neueren Geistes in der Pharmazie. Deswegen ist diese Sammlung eine getreue Spiegelung der Pharmazie des XVII und der ersten Hälfte des XVIII Jahrhunderts, aber nicht weniger auch eine Spiegelung der Pharmazie früherer Zeiten.

LEKOVI I POSUĐE KOTORSKE APOTEKE IZ 1632. GODINE

Risto KOVIJANIC

Kotorska gradska apoteka spada među najstarije apoteke u našoj zemlji. Njen rad može se pratiti od 1326. godine, od najstarijih sačuvanih kotorskih sudsko-notarskih spisa pa sve do danas. Za vladavine Stevana Dečanskog i cara Dušana u Kotoru su radili istovremeno po dva gradska lekara, internist i hirurg i jedan gradski apotekar. Pored gradskog, pominje se još jedan apotekar u 1326—37. godini. To je dokaz da je u Kotoru postojala apoteka i pre toga, svakako u drugoj polovini XIII veka, još u vreme vladavine kralja Uroša I ili kralja Milutina, odnosno kraljice Jelene Uroševke-Anžuske, koja je u ime svog sina upravljala Zetom sa Primorjem.

Prvi poznati gradski apotekar u Kotoru bio je iz Venecije (1326—37). Pored njega su se smenili dva apotekara, oba iz Barleta, kao njegovi pomoćnici ili kao privatisti. Tokom tih dvanaest godina radila su tri gradska internista (fizikusa). Jedan iz Osima, drugi iz Rima, treći, po svoj prilici, iz Padove i dva hirurga, prvi iz Osima, drugi iz Bara — Menča Baranin, prvi poznati »starosrpski lekar«, kako kaže Jireček (Državni arhiv u Kotoru, SN I, str. 60, 87, 131, 156, 304; I—2, str. 25, 221, 269, 319, 321, 324, 338).

Kotorski pisani spomenici iz 1338—94, 1401—18. i 1422—27. godine nisu sačuvani. Iz drugog perioda sačuvanih sudsko-notarskih spisa, 1395—1400. godine, saznajemo da su u to vreme, u doba kotorske samostalnosti, služila u Kotoru dva gradska lekara istovremeno, hirurg iz Bolonje i berberin-zubar iz Barlete, zatim dva gradska apotekara naizmenično, Jakobo Kambijev iz Bolonje i Ratko Ozrenić, nastanjen u Dubrovniku, prvi naš poznati apotekar, koji je posle toga radio u Srbiji (II, str. 345, 347, 412, 422, 539).

Iz sačuvanih spisa sa kraja XIV veka saznajemo da je u Kotoru duže bio gradski apotekar Marko Paolo iz Venecije, pre Ratka Ozrenića i Jakoba iz Bolonje. Došao je u Kotor još za vladavine sara Uroša, i tu služio, vrlo verovatno, za vladavine Tvrtka I (1385—91). Oženio se u Kotoru, negde krajem šezdesetih godina, i dobio u miraz kuću, koja se pominje 1395. godine kao vlasništvo njegovog sina, sveštenika. Nalazila se pored kolegijalne crkve sv. Marije, kod severnih gradskih vrata, na istom mestu gde je danas restaurirana najstarija kotorska apoteka. — Ratko Ozrenić bio je gradski apotekar